

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

וכ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה חלק ג יריעה כה

וריעה איש סובל רק חיתה בלתי טבעית ושלא כדת .
אלא שלענין עונש אינו נענש כ"א שהרג בן קיימת
לאסוקי כשהרג את הסרפה אע"פ שקורב את
חיתו גם עשה שלא כדין אינו נדון בדין
רוצה :

ומלת קטל . אין הנחתה על הריגה גמורה כ"א
על הריגה במק"ת דהיינו הכאת
מכת מות שלא יראה הגשמה ע"י ההכאה אבל הוא
קרוב למות מחמת ההכאה ונשחט כ"כ עד שאין לו
חקומה בפני מכהו מין זאת ההשחמה של ב"ח ע"י
הכאה נקרא בל' העברי קטל (קאפוט מאכן . נידר
מעלעטן) והראיה על זה הפירוש ממה שאמר אם
חקטל אלוה רשע (תלים קל"ט י"ט) ואלו ה' קטל
כריגה ממש היטה תפלתו זאת כותרת למה שהתפלל
למעלה אל תהרגם פן ישכחו עמי (שם כ"ט י"ב) אלא
ודאי שאין קטל הריגה גמורה רק השחמה מדובה
והורדה לארץ ע"י הכאה עצומה והוא נענשו מה
שהתפלל חמלה אל תהרגם ממש אך הניעמו בחילך
והורידמו (שם שס) . וכן ממה שאמר וחתו גבורך
חיתן למשן יכרת איש מהר עשו מקטל (עובדי' א' ט')
אלו ה' קטל הריגה ממש לא ה' שייך לומר על גבורי
תלחמה שהם חמים ויראים מן ההריגה שהלא על זה
באים אם להרוג או ליהרג והוא כבוד הגבור כי ימות
במלחמה אולם אם קטל רק השחמה והשפלה ממכת
הרב והו לבד שאין הגבור יכול לסבול וחת ומחירא
ומתנו כשהי' מוטל לארץ מה ולא חת ולראות א"ע
במשמד גרוע כזה ויותר ה' נוח לו למות . ומלת
חקטל שם המופשט ע"מ כבוד עון (דאש גמעלל) או
חאר הפעל ע"מ עול ואון (דאש מעלעטן) . וכן הן
יקטלני לא איהל (איוב י"ג ט"ו) אם מלת לו בוי"ו
כפי פרושו . כי הנכ ה' איוב ידע שאין הקב"ה הפך
להמיתו רק ליסרו ולהכותו הכות ופגוע שאילו ה'
חפץ להמיתו מי מוחה בידו . לזה אמר ממה אירא
שלא אוכיח דרכי על פניו אם בשביל שלא יקטלני
ויורידני עוד יותר הלא לזה אני מיחל וממתין כענין
וייחל עוד שבעת ימים לשון המהנה . ומלת לו שב
על פעל ההכאה לא על הקב"ה ור"ל לו על פעל ההכאה
וההורדה אני מיחל וממתין כי ידעתי שבדואי עתיד
לבוא ומרגומו (דאש ערווארטע אך יא) ונמ"ש ידעתי
כי לא תנקי (שם ט' כ"ח) וא"כ אינו מססיד כלום
במחמתי . ואם מלת לא באל"ף יא' ק' פירושו .

הן יקטלני , מלת יקטלני מעל בינוני כמו או יסד
משה לו ידבר יהושע . ור"ל הן יורידני ניסורין
במכלית הירודה עד שלא איהל ומקוה עוד לחזור
ולחיות ומה יועיל לו א"כ מוכחתי או יפסיד
אך אפ"ה אוכיח דרכי א פניו לאקרורי דעתא שאתקחם
עכ"פ במק"ת כשאלע שיראה דרכי כניס ואמתים
ויהי' גם זה לי לטועה כי לא לפניו חנף יבוא (שם
י"ג ט"ו) והוא מקבל האמת ממי שאמר . וכן לאור
יקום רוצה יקטל פני ואציון (שם כ"ד י"ד) העני
ואציון הגזברים כאן הם הגומרים הסובבים בעיר
להשגיח על שמירת העיר מגנבה ודליקה ושאר נזקים
וכשהרוצה רוצה לגנוב כלילה הבאה הוא משכים בבקר
שלכיה לאור היום בשעת שהשומרים כבר חלוטי כה
מחמת שלא ראו שניה בעיניהם כל הלילה ומכה אותם
הכות ופגוע עד שיחלש כחם לשמור עוד כלילה הבאה
ורוח לו לגנוב ככל אוח נסשו וכענין שאמר (שם כ"ד
ד') יטו אציונים מדרך דהיינו שחסלקים אוחס מן
הדרך כדי שיקל עליהם גזלת ימוס ואלמנה ואין
מחריד . לפיכך אמר יקטל לא ירצה שאינו מושש
לשימותו כ"א לשיחלשו ע"י הכאה רבה וכל כוחם
להסטינו בנעשה גנבתו :

ומלת קטל מורכבת מן קט . קט לשון
כריחה והשפלה כמו אשר יקוט
כסלו . וטל ענין השלכה והורדה גמורה כמו והטלתי
אחכם הטלתי הוא ורעו (ירמי' ט"ו וכ"ב) כי יכול
לא יוטל (תלים ל"ו כ"ד) וזהו ענין קטל דהיינו נקיטה
והטלה (נידר שטירצן) . אך בל' ארמי קטל לשון
הריגה ממש כמו גברא קטילא קטל מה לי קטליה
כולי' מה לי קטליה סגא ולשון סורה לאור ולשון
מכמים לאור :

יריעה כו

סקל . רגם . השלכת אבנים הרבה על בעל חיים
כדי להמיתו הוא הענין הכולל
באלה המלות לפי ההוראה השניה והוא רוב שמושי אלה
המלות במקרא כמו וסקלתו באבנים ומת . ורגמו
אחו כל העדה (שטייגן) אבל לפי הכתוב הראשונה
יש הפרש ביניהם . כי פעל סקל הנחתו הראשונה על
טירת השדות . כרמים ודרכים מן האבנים המטורים
בהם המפסידים את היריעה ומעבדים את עובדי
הדרכים

ירעות שלמה חלק ג יריעה כו כח

הדרכים ולעצור כראוי . לקיטת אותן האבנים והשלכתם ליקום אחד וקרא סקילה (שטיינגן) כלומר עשיית עסק באבנים להשליכם ליקום אחד כמו ויסקל באבנים את דוד ויסקל באבנים לעמחו (ש"ב ס"ו וי"ג) שאין ר"ל שהרגו כ"א שליטת אבנים והשליכם למקום אחד שהוא דוד . וכן ויעקבו ויסקלוהו (ישעי' ה' ב') דהיינו לקיטת האבנים מהבזבז וזריקתם למקום א' . סלו המסלה סקלו מאבן (שס ס"ב') היינו הפגעה באבנים מן המסלה למקום אחד . והושאל מזה הפנין להוראת סקילה הב"ח כדי להמיתם שהוא בעצמו לקיטת אבנים והשלכתם למקום אחד שהוא הנסקל (שטיינגן) ולפיכך הוסיף בלשון סקילה על הרוב פעל המיתה כמו וסקלוהו באבנים ומת . וסקלתם אתם באבנים ומתו . וסקלוהו באבנים ומתה ודומיהם כי אין בלשון סקילה לשון תמותה כ"א לשון השלכת אבנים למקום אחד והוצרך להוסיף שמהו השלכת האבנים באופן שימשך ממנה מיתה הב"ח . אלא שמשום קצור לשון אמר ג"כ לפעמים סקילה סתם בלי הוספת מיתה כמו כי סקול וסקל . סקול יסקל השור שהוא מוצן מאליו שהכוונה להמית . ולפי שקרוין אבנים ומתותם במקום אחד אחר שהושלכו הוא גמר של מעשה הסקילה שבכרמית והשדות ושארין עוד אחריו מעשה לפיכך לא יסול על סקילה הב"ח לומר וסקלת בו או עליו בדאטיף שהרי מיד שנקצו האבנים במקום א' כבר נגמר מעשה הסקילה וע"י מלת בו ועליו הו' נשמע שהנסקל הוא חלק מפעל הסקילה וזה שקר שאינו רק מקבל הסקילה לא חלק מהגוף המעשה . משום כך בא תמיד בסימן אקוואטיף וסקלתו באבנים וסקלתם אוחם באבנים . ויסקל באבנים את דוד שענין כולם רק קבלת פעל הסקילה :

זמלת רגם . הגחמו הראשנה על ורית אבנים בצוונה שיפגעו בדבר (שטיין ווירפן) . כמו כנרור . אבן במרגמה כן נותן לכסיל צבד (משלי כ"ו ח') מרגמה הוא מין כלי משחית הנעשה לזריקת אבנים (שטיין ווירפן) ואינו כלי הקלע הנזכר בהרבה מקומות כמו קולע נאבן אל השערה (שופטי' כ' ט"ז) . וקלעו בידו (ש"א י"ז מ') ויסבו הקלעים ויכה (מ"ב ג' כ"ה) כי הקלע הוא שנותנין בו רק אבן אחד במ"ש וקח משם אבן וקלע (ש"א י"ז מ"ט) שאע"פ שהי' לו חמשה חלוקי אבנים לא לקח רק א' שד' הנומרים הכונו שאם לא ינלח האחד יקח

השני . ופעל הקליעה הוא אומנות ימיה שקלע בא"ן אחד אל השערה ולא יחטיא . אבן המרגמה כלי שנותנים בו אבנים הרבה כדי שיפגורו הגה והגה ע"י זריקה והוא מלאכת הדיוט שאין הזורק מחכוון למקוש אחד בנמצום רק זורק כסומא בארובה יסלו האבנים במקום שסלו שמשום כך נותן אבנים הרבה שאם לא יגע האחד יפגעו האחרים ויפה פירש"י כנרור אבן במרגמה היינו כמו שאין האבן במרגמה נכנס לקיום להבאר שם כך הכבוד לכסיל אינו של קיימא לפי שמוא א"ע בציוון והכבוד מוטל באשפה ומה שאמר כנרור אבן לפי שבשעת נתינת האבנים אל המרגמה זוררים אותם בחוט ובחשימה שיהיו נאגדים יחד ובעת היריה נשמטים מן החוט ומחפזים . ואפשר עוד לפרש כנרור אבן הנכנס למרגמה אינו רק גוף אחד שע"י האגדה בחוט הם כולם כאבן אחד . וכשינלח הנרור הוא לחוץ מהפזר לחלקים רבים כך נותן לכסיל כבוד שהכבוד הנכנס עליו הוא באחד אך הכסיל חפזו אח"כ ע"י שמתהלל ומתפאר בו בכל מקום ברחבות ובשווקים ובין יושבי קרנות מכבוד הנעשה לו וכמה מיני כבוד שנעשו לו . וכן שרי יהודה רגמתם (תלים ס"ח כ"ח) שם המופשט והנפרד רגמה ע"פ רקמה . ופי' . מעשה זריקתם במרגמות (איסר וואורף שפיהל) . והושאל מענין רגם המורה על ורית אבנים ללשון רגמה וסקילה של הב"ח . והיינו ורית אבנים אל הנסקל (בווירפן) ולפי שאין מרית אבנים תולדה מחויבת בהכרח שימות הנרגם לפיכך הוסיף ג"כ לפעמים מלת ומה כמו וירגמו אתו באבנים וימת (במדבר ט"ו ל"ו) . ורגמו כל אנשי עירו ומה (דברים כ"א כ"א) . ולפי שפעל רגם לא הוגח רק על ורית אבנים שהוא רק תחלת המעשה ולא הוגח על סוף המעשה כלל שהוא מנחת האבנים באו' מקום משום כך יצדק זה הפעל בשני הסימנים באקוואטיף כמו וירגמו אתו באבנים . והנמוכו באבנים . גם בדאטיף כמו רגום ורגמו בו כל העדה (ויקרא כ"ד ט"ז) דהיינו שזרקו בו אבנים ויהיו מהכוונים מיד אליו בתחלת היריה . וכן וירגמו כל ישראל בו אבן (מ"א י"ב י"ח) . ורגמו עליהם אבן (יחזקאל כ"ב מ"ז) . שהכוונה בזריקתם לשיפלו האבנים עליהם . וכל המעשה ורגמוהו כל העם באחרונה (סוזה מ"ח) ר"ל שזרקו עליו אחרונים שהיו בדיהם כדי לבזוזו ולגרשו מעל המזבח . לא שהרגו אותו ונדון הנסקלים כי לא

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כז

כי לא מצינו שיהי' הצדוקי חייב מיתה בידי אדם ומכ"ס סקילה וכלי עדים והתראה גם אי אפשר להמית באחרונים שהם רכים אבל הענין שזרקו רק עליו אחרונים ולא המיתוהו . ועל הזריקה היה אמרו ורגמוהו כל העם :

יריעה כז

פת . חלל . פגר . נבלה . גוף הכ"ח שאין בו חיים ר"ל

שנעדר סימני החיות או שימצאו בו סימנים שאינו חי (ע"ן לעיל באור המית) יקרא באלה השמות בדרך כלל . ובהבדל יורה כל אחד על אחד מן השניים שהיו בגוף המת . הנהגה שם בזה כמבואר למעלה על מהות המיתה בדרך כלל בין שמת בטבע או שנהרג ונרצח כל שאין בו סימני חיים או שיש בו סימנים שאינו חי יקרא מת (לייכע . קאלאוור) . והשניים המתהוים בגוף הנקרא מת הם שלשה . הא' . החולשה הימירה שאין כמוה הבא מחד הסתלקות כח וקשור הנפש החיוני עם הגוף (קראפט לאזיקייט) . הב' . העדר התנועה הבוסיית שאינו נמשך מחד חולשת הכח החיוני רק מפאת בטול הכח התנעיי (מאטום) לפי משקל וכובד הכח המושך והדוחה ומיץ ושומן מיתרי הגוף (בוועג לאזיגקייט) . והג' . הפסד מציגת והרכבת הגוף שהוא ג"כ בלתי נמשך מחולשת הגוף אף לא מבטול תנועתו כ"א מחד השחתת המציגה של הדם ושאריו להלוחיות שבגוף החי שעי"כ נחבטל קשור הכחות החיוניות שבין זה לזה (אויף לעזונג . פרו וועזונג) . המשל בזה . הוולד במעי אמו הנה הוא בעל תנועה גם מציגתו טובה אבל הוא חלוש ביותר עד שבחינת חולשתו הרי הוא כמת . כנגד זה האדם בשעה שיטן שאין מציגתו נפסדת גם אינו חלוש כי השינה מוסיף בו כח . אבל הוא מבטול התנועה עד שיש בני אדם שכשהם ישנים אין מורגש מהם אפי' שנועת הנשימה . כנגד זה בעל השגטון . שהוא אינו חלש כי רוב המשוגעים בעלי כח אמיץ . גם הוא בעל תנועה מרובש אך מציגתו נפסדת ביותר . ובחינת אלה ג' השניים המצויים בגוף המת הנהגה ג' השמות חלל . פגר . ונבלה . בפרטות . נקרא גוף המת חלל . בבחינת גודל חולשתו . ששם חלל מגזרת אל לשון חולי וחולשה (שוועכע . אהנמאכט)

בענין שאמר וחליתו והייתי ככל האדם (שופעי' ט"ו ו' וי"ז) שאין ר"ל שיהי' חולה ככל האדם שאין כל האדם חולים אבל שיסוד כמו הרב ויהי' חלוש בשאר כל אדם . וכן וימל מאד מהמורים (ש"א ל"א ג') דהיינו חלש . וכפל הלמ"ד של חלל לאוראת הפלגת החולשה ורבויה שכן דרך בעל הלשון להכפיל אותיות ומיכות להורות על עוצם ורבויו הדבר כמו סביב . כסף . שחם ערער קרקר וכמבואר אצלנו כבר בהרבה מקומות . ורוב שמושי חלל על הרובי חרב . כמו בחלל חרב . חללי חרב . הרבו על חלליהם שבזולת כריתת הראש או פטיעת המוח או דקירה בזכרון און החרב ממיית אך ע"י הבאות רבות בחרב יחלש המוכה וימות . ונמצא ג"כ חלל מבלי מכת חרב כמו חללים שכבי קבר (תלים פ"ח ו') ולבי חלל בקרבי (שם ק"ט כ"ב) . מחללי רעב (איכ"ד ט')

ובבחינת הפסד התנועה ובטולה נקרא גוף המת פגר (לוהדר) והוא שם מורכב מן פה-גר לשון דירה ותפיסת מקום שאינו זו מכאן מחמת הפסד התנועה וגשאר חמיד פה בזיקותו . כמו את פגריכם על פגרי גלולכם (ויקרא כ"ו לח"ד) דהיינו חלילים שאין בהם תנועה מעיקרו . מזה הענין אשר פגרו מלכת אחר דוד (ש"א ל' י' וכ"א) שהיו מבוסלים התנועה מחמת טיפות וטורח הדרך ולא יכלו לזוז ממקומם . וכענין כל הנחשלים אחריו (דברי כ"ה י"ח) שלפיכך הי' ג"כ מן הדין שיעלו חלק בבזיה כמ"ש שם בחלק היורד בחלק היושב יחדו יחלקו באשר שהיו אנוסים שאילו הי' שושעים בהעדר הליכה לא הי' דוד אומר לחלק להם שלל :

ובבחינת הפסד מציגת הגוף נקרא גוף המת נבלה . לא מאכלו כל נבלה . לא תלין נבלתו על הפך . נבלת עבדיך למאכל . וגזרת נבלה מן בל לשון בלוי שהוא בעלמו הפסד מציגת הדבר והרכבתו כמו אחרי בלותי היתה לי עדנה . נבל חבל . בני נכר יבלו . ועלהו לא יבול (פר וועזן) ועון נבלה ט"ן נעל האמת"ו והיינו נפסד המציגה (אחס-לוהדר) ומיד שמת הכ"ח נקרא נבלה כמ"ש לא הלץ נבלתו על העץ אע"פ שהומת בו ביום ולא נרקב הבשר עדין . כי אי אפשר לזייתה בלי הפסד המציגה מחלה שהוא והחולשה העצומה הם סבות המיתה אבל העדר התנועה והדקרון הם רק סימני מיתה לא המיתה עצמה :